

سمینار آشنایی با قانون تامین اجتماعی در حوضه قراردادهای پیمانکاری

ارائه دهندگان: حامد موسیوند - مسعود شعبان

زیر نظر انجمن صنفی کارفرمایی انبوه سازان مسکن و ساختمان استان تهران

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۷/۰۹/۱۵

بیمه تامین اجتماعی

ارائه آقای حامد موسیوند

بخش ۱ - کلیات و مبانی حقوقی بیمه تامین اجتماعی

تعریف بیمه (Insurance)

بیمه عملی است که طی آن **خطر قریب الوقوعی** که ممکنست برای **دارایی، فعالیت یا جان فردی** پیش آید را به بیمه گر منتقل می کند تا طی آن **زیان مادی ناشی از خطر را جبران نماید.**

فردی که خطر را منتقل می کند **بیمه گذار** و قبول کننده خطر را **بیمه گر** گویند. بیمه گذار وجهی را به بیمه گر می پردازد که حق بیمه و موضوعی که بابت آن عقد بیمه منعقد می گردد موضوع یا **مورد بیمه (بیمه شده)** می گویند.

• لغت نامه دهخدا:

بیمه ضمانت مخصوصی است از جان یا مال، که در تمدن جدید رواج یافته است، به این طور که برای شخص یا مال ماهانه مبلغی به شرکت بیمه می دهند و در صورت اصابت خطر به جان و یا مال، شرکت مبلغ معینی می دهد.

• فرهنگستان ایران:

بیمه عملی است که اشخاص با پرداخت پولی مسوولیت کالا یا سرمایه یا جان خود را بعهده دیگری می گذارند و بیمه کننده در هنگام زیان باید مقدار زیان را بپردازد.

انواع بیمه

<p>بیمه های اجتماعی یا اجباری به بیمه های ناشی از قانون نیز معروف هستند که در مورد کارگران و اقشار کم درآمد جامعه صدق پیدا می کند. قانون گذار برای اقشاری از جامعه که از یک سو نیروی تولیدی جامعه محسوب می شوند و از سوی دیگر خود به فکر آینده و معیشت خود نیستند یا برای آینده خود نمی توانند برنامه مناسبی داشته باشند، دولت را موظف کرده در جهت حمایت از آنها، بیمه های اجتماعی را برقرار کرده و این اقشار را زیر چتر این نوع بیمه ها قرار دهد.</p>	<p>بیمه های اجتماعی</p>
<p>به بیمه های اختیاری نیز معروف هستند که در آن بیمه گذار به میل و اراده خود و به صورت آزادانه نسبت به تهیه انواع پوششهای آن اقدام می کند. در این نوع بیمه ها تعهد دوطرفه است یعنی بیمه گر در ازاء دریافت حق بیمه از بیمه گذار، تأمین بیمه در اختیار وی قرار می دهد. در بیمه های بازرگانی محاسبه حق بیمه متناسب با خطر بیمه شده تعیین می گردد و کلاً از بیمه گذار اخذ می گردد.</p>	<p>بیمه های بازرگانی</p>

بیمه های بازرگانی

اختیاری هستند

روابط بیمه گر و بیمه گذار
ناشی از توافق طرفین و
قراردادی

حق بیمه بر اساس احتمال
وقوع ریسک و میزان سرمایه

انجام تعهد بیمه منوط به
پرداخت حق بیمه توسط بیمه
گذار

بیمه های اجتماعی

اجباری هستند

روابط بیمه گر و بیمه گذار بر
اساس مصوبات قانونی

حق بیمه بر اساس میزان حقوق
است

اگر حق بیمه توسط کارفرما
پرداخت نشود بیمه به قوت خود
باقیست

بیمه اجباری (ماده ۱۴۸ قانون کار و ماده ۱۳ قانون مسئولیت مدنی و ماده ۳۶ تامین اجتماعی)

انواع بیمه

بیمه های اجتماعی

بیمه های اموال

- بیمه های اتومبیل
- بیمه های آتش سوزی
- بیمه های مهندسی
- بیمه های باربری
- بیمه های پول
- بیمه های حوادث
- بیمه های درمان
- بیمه های عمر

بیمه های بازرگانی

بیمه های اشخاص

بیمه های مسئولیت

- بیمه مسئولیت مدنی حرفه ای مشاغل مختلف
- بیمه مسئولیت کارفرما در مقابل کارگران
- بیمه مسئولیت مؤسسه حمل و نقل
- بیمه مسئولیت در مقابل همسایگان مجاور
- بیمه مسئولیت تولید

تامین اجتماعی، حق اساسی

اصل ۲۹ قانون اساسی:

«برخورداری از تأمین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، پیری، از کارافتادگی، بی سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح و نیاز به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت های پزشکی به صورت بیمه و غیره **حقی است همگانی. دولت مکلف است** طبق قوانین از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت های مالی فوق را **برای یک یک افراد کشور تأمین کند**»

سازمان تامین اجتماعی

سازمان تامین اجتماعی، بزرگترین سازمان کشور

سازمان تامین اجتماعی (Social Security Organization) حدود ۶۰ درصد از جمعیت کشور را پوشش می دهد و به لحاظ تعداد مراجعات، مقام اول را در کشور دارد. پیچیدگی های اجتماعی و انتظارات رو به رشد مشتریان، ضعف تکنولوژی موجود، فضای سازمانی را پر تنش و استرس زا نموده است که باعث افت انگیزه کارکنان این سازمان شده است.

افراد تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی سال ۱۳۹۴ بر اساس اعلام دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی سازمان: ۴۲ میلیون نفر

از مهمترین ویژگی این نوع بیمه‌ها می‌توان به پرداخت بخش اعظم حق بیمه توسط کارفرما و نیز محاسبه حق بیمه بر اساس درصدی از حقوق و دستمزد مشمولین اشاره کرد.

تأمین اجتماعی وسیله ایست در دست دولت و یا سایر سازمانهای عمومی که بوسیله آن با خطراتی که زندگی و معاش افراد اجتماع را تهدید میکند مقابله نماید (بیماری، پیری، ناتوانی، بیکاری، بحران اقتصادی)

بیمه های اجتماعی

تهیه اعتبار مالی برای این وظائف در هر حال بعهده دولت است و او است که باید بودجه این خدمات را از هر طریق و منبع که آنرا با وضع جامعه مناسب میداند تأمین کند.

نخستین بیمه درمانی که بخشی از بیمه اجتماعی بود در سال ۱۸۸۳ به وسیله صدراعظم آلمان بیسمارک بنیان شد.

بیمه اجتماعی از بیمه‌های بازنشستگی، بیمه‌های دولتی درمانی، بیمه‌های بیکاری و بیمه حوادث و تصادفها تشکیل می‌شود.

چون هدف واقعی از این عملیات تأمین رفاه اجتماعی افراد است (نه سود مالی و پیشگیری از خطرات مربوط به اموال) آنرا بیمه‌های اجتماعی خوانده‌اند.

تاریخچه نظام تأمین اجتماعی در ایران

سابقه تأمین اجتماعی در ایران به تصویب اولین قانون استخدای کشور در سال ۱۳۰۱ باز می‌گردد که طی آن، نظامی برای بازنشستگی به وجود آمد. در این قانون، سه اصل تأمین اجتماعی به چشم می‌خورد:

فراهم کردن حقوق و تأمین برای کسانی که پس از خدمت، توانایی فعالیت خود را از دست می‌دهند

مقرری خاص برای کسانی که به علت حادثه‌ای، علیل و از کار افتاده شوند

حمایت کارفرمایان از خانواده هر مستخدم که فوت شود،

صندوق احتیاط کارگران راه‌آهن در سال ۱۳۰۹ به تصویب دولت رسید که تسهیلات خاصی برای کارگران ضایعه دیده یا فوت شده در حین احداث راه‌آهن پیش‌بینی شد

طبق قانون کار مصوب ۱۳۲۵، کارفرمایان، علاوه بر اینکه مکلف به رعایت قانون بیمه کارگران بودند، بایستی دو صندوق شامل را در هر کارگاه تشکیل می‌دادند.

صندوق تعاون

کمک در امور ازدواج، عایله‌مندی، بیکاری، از کار افتادگی، بازنشستگی، حاملگی و غیره

برای کمک به کارگر در مورد بیماری‌هایی که ناشی از کار نباشد

صندوق بهداشت

بر اساس ماده ۱۶ قانون کار مصوب ۱۳۲۵، مقرر شد صندوقی به نام "صندوق تعاون و بیمه کارگران" برای معالجه و پرداخت غرامت کارگران تشکیل شود.

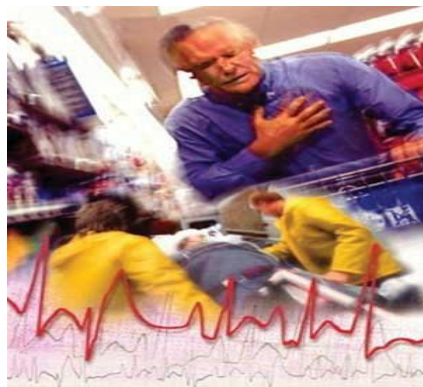
در سال ۱۳۳۱ و در دوره نخست وزیری دکتر مصدق، سازمان بیمه‌های اجتماعی کارگران تاسیس و مکلف شد کمک‌ها و مزایای مقرر را در مورد کارگران و کارمندانی که بیمه می‌شدند، اعمال کند

تصویب "قانون تأمین اجتماعی" در تیرماه ۱۳۵۴ و تشکیل "سازمان تأمین اجتماعی" آغازگر تحولی نو در نظام تأمین اجتماعی کشور است.

خطراتی که تحت پوشش نظام های تامین اجتماعی قرار دارند

زایمان

بیماری

بارداری

آسیبهای ناشی از کار

عائله مندی

سالخوردگی

از کار افتادگی

بیکاری

بازماندگی

سازمان های بیمه گر اجتماعی در ایران

سازمان تامین اجتماعی

سازمان بازنشستگی کشور

سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح

کمیته امداد امام خمینی / سازمان بهزیستی کشور

صندوق های مستقل بازنشستگی
(حدود ۱۶ مورد)

❖ صندوق بازنشستگی بانک مرکزی

❖ صندوق بازنشستگی، وظیفه ، از کار افتادگی و

پس انداز کارکنان بانکها

❖ صندوق بازنشستگی کارکنان شهرداری تهران

❖ صندوق بازنشستگی کارکنان صدا و سیما

❖ صندوق بازنشستگی، پس انداز و رفاه کارکنان

صنعت نفت

❖

انواع	توضیح
حوادث	اتفاقی پیش بینی نشده که تحت تاثیر عامل یا عوامل خارجی در اثر عمل یا اتفاق ناگهانی رخ می دهد و موجب صدماتی بر جسم یا روان بیمه شده می گردد
بیماریها	وضع غیر عادی جسمی یا روحی است که انجام خدمات درمانی را ایجاب می کند یا موجب عدم توانایی موقت اشتغال به کار می شود یا اینکه موجب هر دو در آن واحد می گردد
بارداری	
غرامت دستمزد	بوجوهی اطلاق می شود که در ایام بارداری، بیماری و عدم توانایی موقت، اشتغال به کار و عدم دریافت مزد یا حقوق به حکم این قانون به جای مزد یا حقوق به بیمه شده پرداخت می شود
ازکارافتادگی	کلی کاهش قدرت کار بیمه شده به نحوی که نتواند با اشتغال به کار سابق یا کار دیگری بیش از یک سوم از درآمد قبلی خود را به دست آورد
	جزئی کاهش قدرت کار بیمه شده به نحوی که با اشتغال به کار سابق یا کار دیگر فقط قسمتی از درآمد خود را به دست آورد
بازنشستگی	عدم اشتغال بیمه شده به کار، به سبب رسیدن به سن بازنشستگی مقرر
مرگ	
بیکاری	فرد بدون میل و اراده بیکار شده باشد و نیز آماده کار هم باشد

موارد حمایتی
صندوق تأمین
اجتماعی

(ماده ۳ قانون)

مشمولین صندوق تأمین اجتماعی

دریافت کنندگان مستمریهای
بازنشستگی، از کارافتادگی و
فوت

صاحبان حرف و مشاغل آزاد

افرادی که به هر عنوان در
مقابل دریافت مزد یا حقوق
کاری کنند.

منابع درآمد
صندوق تأمین
اجتماعی

حق
بیمه

جریمه های
نقدی و
خسارات

کمکها و
هدایا

درآمد حاصل از
وجه و ذخایر و
اموال سازمان

۹۰٪ درآمد سازمان تأمین اجتماعی از محل حق بیمه ها است

سال ۶۶

۰.۷%

۰.۳% + ۰.۲۰%

۰.۳%

۰.۳۳%

سال ۵۵

۰.۷%

۰.۲۰%

۰.۳%

۰.۳۰%

سال ۵۴

۰.۷%

۰.۱۸%

۰.۳%

۰.۲۸%

حق بیمه کارگر

حق بیمه
کارفرما

حق بیمه دولت

مجموع

ماده ۲۹ قانون تأمین اجتماعی

نه درصد از مآخذ محاسبه حق بیمه مذکور در ماده ۲۸ این قانون، حسب مورد برای هزینه های ناشی از حوادث، بیماری و بارداری تخصیص می یابد

در زمان مستمری بگیری به میزان ۲٪ از میزان مستمری جهت درمان کسر می شود

کارفرمای دولتی بیمه بیکاری پرداخت نمی کند

مسئول پرداخت	تعهدات (کوتاه مدت و بلند مدت)	درمان	بیکاری	جمع
کارفرما	۱۴٪	۶٪	۳٪	۲۳٪
بیمه شده	۵٪	۲٪	—	۷٪
دولت	۲٪	۱٪	—	۳٪
مجموع	۲۱٪	۹٪	۳٪	۳۳٪

۲٪ + ۷٪

صرف جهت درمان زمان اشتغال

سرمایه گذاری جهت زمان مستمری بگیری

بیمه تامین اجتماعی

ارائه آقای مسعود شعبان

بخش ۲ - مبانی مالی و محاسباتی بیمه تامین اجتماعی

درک مفهوم بیمه

- تصمیم گیری: فضای اطمینان در برابر فضای نااطمینانی (Uncertainty)
- نااطمینانی و ریسک
- بیمه (Insurance) = در نام یعنی نااطمینانی اما در ماهیت یعنی پوشش ریسک
- ریسک گریزی و ترس
- ارزش انتظاری و مفهوم بیمسنجی
- حق بیمه و شرط بقای شرکت بیمه

موازنه حقوق و تکالیف (تفریح منابع-مصارف)

* تعهدات (خدمات) سازمان تامین اجتماعی (طبق ماده ۳ قانون تامین اجتماعی):

- ۱- کوتاه مدت: حوادث و درمان، بارداری، غرامت دستمزد
- ۲- بلند مدت: از کارافتادگی، بازنشستگی و مرگ (غرامت به بازماندگان)

* حقوق (منابع) سازمان تامین اجتماعی (طبق ماده ۳ قانون تامین اجتماعی):

- ۱- حق بیمه.
 - ۲- درآمد حاصل از وجوه و ذخایر و اموال سازمان.
 - ۳- وجوه حاصل از خسارات و جریمه های نقدی مقرر در این قانون.
 - ۴- کمکها و هدایا.
- بیمه تامین اجتماعی پوشش ریسک است و نه عدم اطمینان چون خدمات مشخص است.

بحران سازمان تامین اجتماعی و دشواری دعاوی

در ابتدا تامین اجتماعی وظیفه دولت بود اما نه تنها این نشد، بلکه انباشت بیمه ای مردم در یک سازمان خودگردان را نیز استقراض کرد.

طلب سازمان تامین اجتماعی تا پایان سال ۱۳۹۶ از دولت: حدود ۱۸۴ هزار میلیارد تومان (اکبر شوکت، عضو هیئت امنای سازمان تأمین اجتماعی)

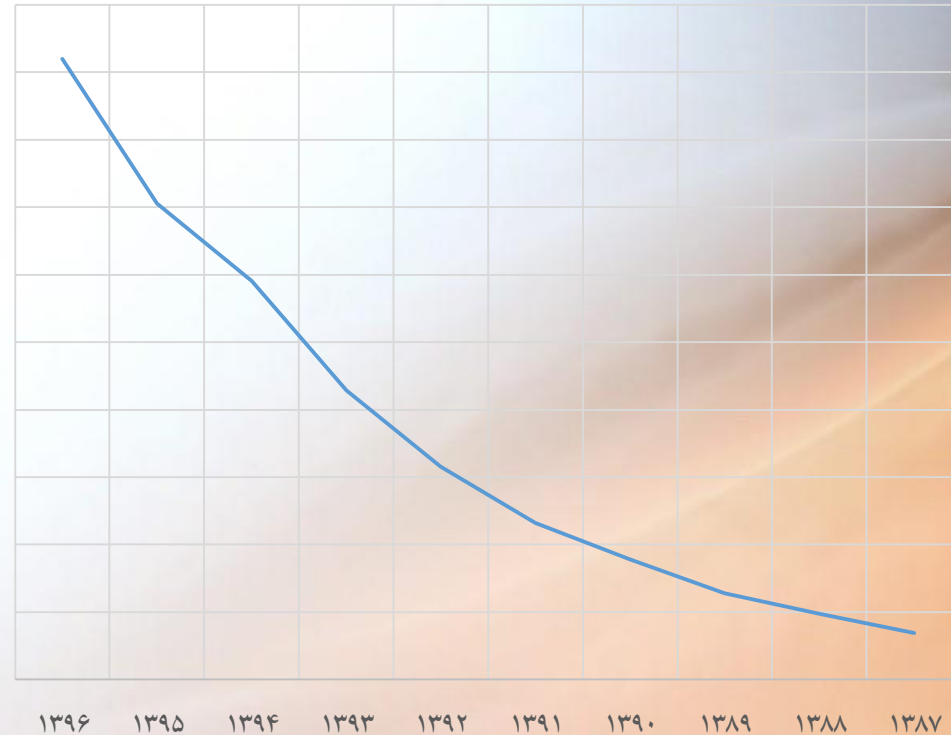
سازمان تامین اجتماعی از سوی دیگر با حدود ۳۶ میلیون نفر بیمه شده تحت پوشش و بالغ بر ۳،۲۵۰،۰۰۰ نفر بازنشسته روبه رو است که باید به آنها خدمات ارائه دهد (بیمه شدگان قربانی بده بستان دولت و تامین اجتماعی)

تامین اجتماعی با خطر ورشکستگی روبه روست. ۲۴ صندوق بازنشستگی داریم که عین ۲۴ تا ورشکسته است.

این موضوع، باعث تحدید منابع نقدینگی سازمان شده و دعاوی بیمه ای را دشوار می کند.

بدهی دولت به تامین اجتماعی

سال	میلیارد تومان
۱۳۸۷	۱۴
۱۳۸۸	۱۹
۱۳۸۹	۲۶
۱۳۹۰	۳۶
۱۳۹۱	۴۷
۱۳۹۲	۶۳
۱۳۹۳	۸۶
۱۳۹۴	۱۱۸
۱۳۹۵	۱۴۱
۱۳۹۶	۱۸۴

بیمه کارگران ساختمانی (تامین از عوارض صدور پروانه)

قانون بیمه های اجتماعی کارگران ساختمانی

مصوب ۱۳۸۶۰۸۰۹ اصلاحیه ۱۳۹۳۰۹۱۶

ماده ۱- کارگران شاغل در کارهای ساختمانی اعم از ایجاد یا توسعه ساختمان، تجدید بنا، تعمیرات اساسی و یا تخریب مربوط به ساختمان و به ترتیب مندرج در این قانون با نام نویسی و أخذ کد ملی نزد سازمان تأمین اجتماعی بیمه می شوند.

تبصره ۲ ماده ۲- کارگران شاغل دارای کارت مهارت فنی معتبر از تاریخ نام نویسی در سازمان تأمین اجتماعی مبتنی بر کد ملی مشمول مقررات این قانون هستند و از تعهدات آن بهره مند خواهند شد.

ماده ۵- سازمان تأمین اجتماعی مکلف است با دریافت هفت درصد (۷٪) حق بیمه سهم بیمه شده (از کارگر) و پانزده درصد (۱۵٪) مجموع عوارض صدور پروانه (از مالک) نسبت به تداوم پوشش بیمه تمام کارگران ساختمانی اقدام کند.

ماده ۶- حق بیمه سهم بیمه شده معادل هفت درصد (۷٪) دستمزد ماهانه ای خواهد بود که طبق ماده (۳۵) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ برای کارگران تعیین می شود.

نام نویسی، کد بیمه، کد کارگاه و کد پیمان

- کد کارگاه به کارگاه تعلق می گیرد
- کد پیمان به قرارداد یک کارگاه تعلق می گیرد
- کد بیمه شده به اشخاص شاغل در یک قرارداد تعلق می گیرد

این نگاشت الزاما یک به یک و حتی تابع نیست

کد کارگاه ۱	کد بیمه شده ۱
کد کارگاه ۲	کد بیمه شده ۲
کد کارگاه ۳	کد بیمه شده ۳
کد کارگاه ۴	کد بیمه شده ۴

معرفی پیمان به سازمان تامین اجتماعی و مفاصا حساب

تبصره ۱ ماده ۳۸ قانون تامین اجتماعی:

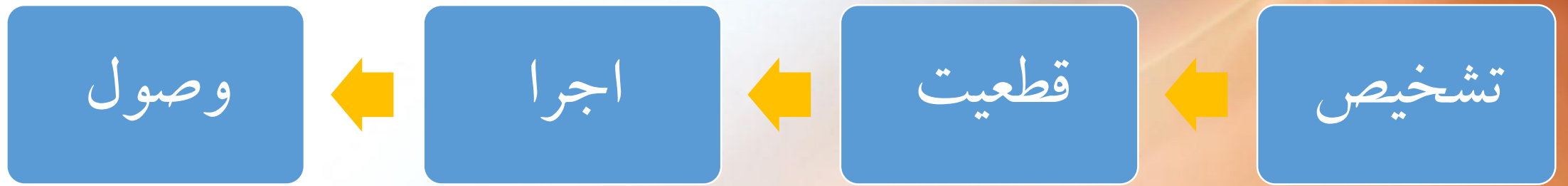
کلیه کارفرمایان موضوع این ماده ... مکلفند، مطالبات سازمان تامین اجتماعی از مقاطعه کاران و مهندسین مشاوره که حداقل یک سال از تاریخ خاتمه، تعلیق و یا فسخ قرارداد آنان گذشته و در این فاصله جهت پرداخت حق بیمه کارکنان شاغل در اجرای قرارداد و ارائه مفاصا حساب سازمان تامین اجتماعی مراجعه ننموده اند را ضمن اعلام فهرست مشخصات مقاطعه کاران و مهندسین مشاور از محل پنج درصد کل کار و آخرین قسط نگهداری شده به این سازمان پرداخت نمایند.

ماده ۳۸ قانون تامین اجتماعی:

در مواردیکه انجام کار بطور مقاطعه به اشخاص حقیقی یا حقوقی واگذار می شود کارفرما باید در قراردادی که منعقد می کند، مقاطعه کار را متعهد نماید که کارکنان خود و همچنین کارکنان مقاطعه کاران فرعی را نزد سازمان بیمه نماید و کل حق بیمه را به ترتیب مقرر در ماده ۲۸ این قانون بپردازد.

مفاصا حساب، تاییدیه ای بر پرداخت حق بیمه کارکنان و تسویه حساب با سازمان تامین اجتماعی است

مراحل حق بیمه

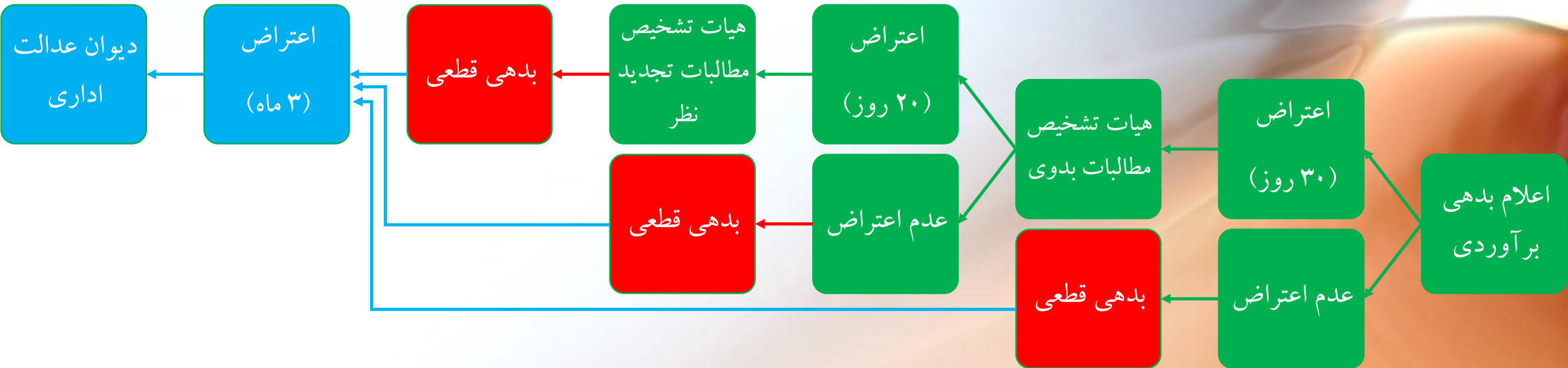
تشخیص بدهی و اعلام بدهی (پس از خود اظهاری لیست بیمه)

- محاسبه مستند به لیست (مغایرت لیست) [ماده ۳۹]: سازمان حداکثر ظرف شش ماه از تاریخ دریافت صورت مزد اسناد و مدارک کارفرما را مورد رسیدگی قرار داده و در صورت مشاهده نقص یا **اختلاف یا مغایرت** بشرح ماده ۱۰۰ این قانون اقدام و مابه التفاوت را وصول می نماید.
- محاسبه مکانیزه و ریاضی [ماده ۴۰]: در صورتیکه کارفرما از ارسال صورت مزد مذکور در ماده ۳۹ این قانون خودداری کند سازمان می تواند **حق بیمه را راسا** تعیین و از کارفرما مطالبه و وصول نماید.
- اعمال ضریب به قرارداد (شعبه یا استانی) [ماده ۴۱]: در مواردیکه نوع کار ایجاب کند سازمان می تواند به پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب شورای عالی سازمان **نسبت مزد را به کل کار انجام یافته** تعیین و حق بیمه متعلق را به همان نسبت مطالبه و وصول نماید.
- محاسبه دستی - علی الراس (تعرفه های دستمزدی) [ماده ۳۵]: سازمان می تواند در موارد لزوم با تصویب شورای عالی سازمان **مزد یا حقوق بیمه شدگان** بعضی از فعالیت ها را طبقه بندی نماید و حق بیمه را **به ماخذ درآمد مقطوع** وصول و کمکهای نقدی را بر همان اساس محاسبه و پرداخت نماید.
- محاسبه دستی - حسابرسی (بازرسی دفاتر قانونی) [ماده ۴۷]: کارفرمایان مکلفند صورت مزد و حقوق و مزایای بیمه شدگان همچنین **دفاتر و مدارک** لازم را در موقع مراجعه بازرس سازمان در اختیار او بگذارند.

طبقه بندی قراردادهای از دید بخشنامه ۱۴ جدید درآمد تامین اجتماعی

قطعیت بدهی

اجرایات و وصول

ماده ۴۹ قانون تامین اجتماعی: «مطالبات سازمان ناشی از اجرای این قانون در عداد مطالبات ممتاز می باشد.»

ماده ۵۰ قانون تامین اجتماعی: «مطالبات سازمان بابت حق بیمه و خسارات تاخیر و جریمه های نقدی که ناشی از اجرای این قانون یا قوانین سابق بیمه های اجتماعی و قانون بیمه های اجتماعی روستائیان باشد، همچنین هزینه های انجام شده طبق مواد ۶۶ و ۹۰ خسارات مذکور در مواد ۹۸ و ۱۰۰ این قانون **در حکم مطالبات مستند به اسناد لازم الاجرا** بوده و طبق مقررات مربوط به اجرای مفاد اسناد رسمی بوسیله مامورین اجرای سازمان قابل وصول می باشد.»

توقیف اموال

تقسیت

وصول